

K. Fratinovec:

Brazgotina.

I.

Okrog hišice pri cesti se je podil trop otrok. Z glasnim smehom in razposajenim vpitjem so se pehali in prerivali okrog voglov ter se prekucavali po mehki travi.

Nenadoma pa prileti od nekod droben kamen, in nedolžna igra se mahoma izpremeni v razposajeno. Prične se kamenjanje. Stojim pri oknu in opazujem otroke. Že jih hočem pokarati za njih razposajenost, kar me ustavijo lastni spomini, ki hipoma stopijo predme iz davne preteklosti. Vzdigne se zagrinjalo, in na pozorišče detinstva stopita dva bratca, Tonček in Lojzek. Na njivi delata. Z zavihanimi rokavi vihti vsak svojo motiko in udrihata po debelih, mastnih kepah na pravkar razorani njivi. Avgustovsko solnce pripeka in jima vali pot po licih.

Odzvonilo je poldan, a onadva hitita in hitita...

Prvi se priziblje do konca njive Lojze, starejši od njiju, dočim ostane Tonček precej za njim.

»Narejeno je!« se pohvali oni, se obrne do brata in si obriše pot z rokavom.

»Počakaj me, greva skup domov,« pravi Tonček.

»Veš kaj, ti si počasen, Tonče. Ne bom te čakal, ne!«

»No, Lojze, samo malo počakaj, takoj bom na koncu, potem pa greva.«

Tako prosi Tonček. Ko vidi, da je Lojze že sèdel na kraju njive v senco, se opogumi in podviza z delom.

Za ozarami med grmovjem teče potok, onstran njega pa se vije navkreber kamnita pot. Lojze se pomakne počasi do potoka, se napije vode, potem pa leže v senco kraj njega počivat in priganjat brata na njivi. Kmalu pa mu postane to dolgočasno, in si izmisli nekaj drugega. »Čak, ali boš hitel,« pravi in začne brizgati vodo s periščem proti bratu.

Tončka pa ta rosa, kolikor je pade kraj njega, nič ne zbega. Posmehne se bratu,

»Čaj me no! Ti pa dam več, da boš bolj hitel,« dé Lojze in zajame vode v svoj luknjičavi klobuk in zdirja na njivo. Ko pa klobuk zavihti in vrže vodo od sebe, prileti od nasprotne strani nanj kepa prsti, se razsuje na njegovi rami in se mu razleti v lase in za srajco, sam pa omahne in se prekucne s klobukom vred po njivi, kot je dolg in širok.

Tonček se poredno nasmeje ter se nehote pomakne za nekaj korakov nazaj, pripravljen vsak hip na beg.

Prav tisti čas se škodoželjno zakrohota onstran potoka trije paglavci, idoči s srpi po praprot. Ta smeh podžge Lojzeta in ga vrže pokonci. Sramota, ki so jo videli oni tam za potokom, ga bolj razdraži nego prst, ki se mu je vsula za srajco. Hitro potegne srajco izza hlač in se oprosti nadležnega drobiža, potem jo pa ubere z rušo v roki za bratom, da mu povrne njegov napad.

Med tekom zaluči rušo na vso moč, da se kar pokadi za njo. Zgreši. Spet smeh paglavcev onstran na poti, Tonček pa v diru kaže osle preganjalcu.

Preskočita potok in se prerineta med grmovjem na pot. Tu pa ni kep. Lotita se kamenja. Takoj se postavita v precejšnjo razdaljo drug od drugega in se pripravita, kakor da gre za stavo pri streljanju. Če meče eden,

počiva drugi in se izogiba in norčuje iz svojega nasprotnika: »Imaš roko kot pes taco!«

Vedno bolj raste bojaželjnost na obeh straneh. Vsak hoče veljati za boljšega napadalca. In se zgodi, kar se je zgoditi moralo. Nenadoma se zasliši presunljivi »ojoj!« in Tonček omahne z okrvavljenim čelom na tla.

Prišedši v svojem razmišljanju do tega prizora, resnično zaslišim od spodaj nenaden jok in stok, vik in krik. Vse vprek odmeva izpred hišice pri cesti:

»Ti si ga, ti, ti!«

»Nak! — Grmov ga je!«

»Koga? — Jaz? — Ti, ti!«

»Lažnik! — Lažnik!«

»Boš že videl!«

Tako se čuje od spodaj, in vpitje prehaja v čimdalje večjo oddaljenost. Otroci se razprše, in jok se oddaljuje. Končno utihne popolnoma. Spet je vse tiho in pokojno. —

Tam na poti onstran potoka pa leži Tonček v mlaki krvi. Po prvem vzkriku ne da nekaj trenutkov nobenega glasu od sebe. Tišči ga v grlu, da se še izjokati ne more.

Lojzeta strese in tak strah ga prevzame, da se mu zježijo lasje na glavi. Kar k tlom ga priklene neka neznana sila in drži mu noge na mestu, da jih niti geniti ne more, kakor bi bil iz svinca. Obide ga misel, huda misel, ki se je močno prestraši: »Pa ne, da sem ga na smrt!«

Čez nekaj časa pa že odleže Tončku. Spet pride do sape, pa bruhne v jok iz vseh svojih mehov in zatvornic.

Brat zdirja k njemu in ga tolaži.

»Tonček, Tonček, nikar ne jokaj! Saj ni tako hudo. Nisem te nalašč. Za stavo je šlo, saj veš. Kar vstani, da te umijem, pa ne jokaj, saj bo kmalu dobro.«

Tonček pa se kremži in tarna:

»Jaaa! — — Boli-i-i! — In — in doma — doma — bom — po-ve-ve-dal, doma — —«

»Da bova tepena oba,« ga pomiruje Lojze, pa se je grožnje ipak ustrašil in se zamislil.

Iz rane pa curlja kri in se suši po obrazu. Lojzetu je zdaj žal, da je tako prišlo, in se mu zdi močno nerodno, zakaj tako reč bo doma res težko prikriti in utajiti.

Kmalu pa ugame drugače in pravi:

»Veš kaj, Tonček?«

»Kaj?« vpraša ta jokaje.

»Doma nič nikar ne pravi, kako je bilo, bova tepena oba. Jaz pa ti dam za to cel groš in nož, če ne poveš nič.«

Tončku se zasvetijo oči.

»Groš pa nožiček, praviš, da daš? Tistega od birme?«

»Tistega! Samo molči!«

Tonček se pomišlja. Nožiček je lepa reč, posebno tak, kot ga ima brat; groš je pa tudi nekaj vreden. Če bi bila dva, bi pa že lahko kupil na sejmu konjička, ki zadaj piska, pa še kaj povrhu.

Tako pomišlja par hipov. Na glas pa reče:

»Kaj pa, če me doma vidijo takega-le?«

»Saj te bom umil. Potlej pa klobuk potisni bolj na oči, tako-le. In se ne bo nič videlo.«

»Pa če potlej zagledajo?«

»Potlej naj pa le zagledajo, če hočejo. Ti pa reci, da si se z motiko, ali da si padel. Tako reci!«

»Z motiko?«

»Kajpak. Ali ne? Vsaj tepena ne bova, ti boš imel pa nož in groš.«

Tonček se dela, kakor da ima še nekaj pripomniti, ali ker brat konča z grošem, se ga poprime in nadaljuje z njim.

»No, če daš dva, pa res ne bom povedal?«

»Koga? Noža? — Saj jih nimam.«

»Ne! — Dva groša.«

»To je preveč!«

»Preveč? — Bom pa povedal, čeprav sva oba tepena.«

»Hm! — — Za dva pa ne boš?«

»Nak!«

»Zares ne?«

»Veš, da ne!«

»Mož beseda!«

»Mož!«

»Velja! Daj roko!«

»Na! Samo še danes mi moraš dati vse.«

»Še danes.«

»Ampak, če ne daš, boš še na sodnji dan za mano nosil.«

»In ti me boš še na sodnji dan odpuščanja prosil, če boš figa-mož.«

II.

Med potjo domov sta rojila Tončku po glavi oba groša, ki ju bo dobil od brata. Zmenjal ju bo na krajcarje, da bo več drobiža in bo bolj cvenkalo v njegovi »hranilnici«, ko jih položi vanjo. Le škoda, da ni zahteval več od brata, saj ima grošev še obilo: dobil je od botra za birmo celi dve kroni.

Pa ga zaskeli rana in popravi si klobuk. Potegne ga še niže, ko prihaja bliže doma. Povpraša brata: »Ti, poglej, ali je tako dobro?«

»Tako bo dobro! Čisto prav. Poglej, še kri ti nič več ne teče, tako dobro sem ti umil rano.«

In gresta v hišo. Prvi stopi v vežo Lojze, pa brž v sobo, za njim pa Tonček.

Pride mati z žehtarom iz hleva, pa ju vpraša, kje sta bila tako dolgo. Onadva se pa izgovarjata, da je bilo kep veliko in da nista nehala prej, da sta vse naredila.

In ni nič huda. Prinese jima mati južino. Brata hitro poprimeta za žlice in pričneta jesti.

»Tak molita prej!« ju pokara mati, »kaj bosta južinala brez molitve!«

Tonček je zdaj ves v zadregi. Pri molitvi se mora vendar odkriti, mati pa stoji tik pred njim.

Ali zvita buča — naš Tonček si zna pomagati. Vstane od mize, obrne materi hrbet, stopi k peči, kjer visi njegov sukunjič pa prične nekaj iskati po žepih. Lojze ga pogleda, se skrivaj muza, nato pa hitro odmoli očenaš. Potem mati odide, onadva pa jesta pokrita.

Ali nesreča hoče, da je koj nato stopil v hišo oče in sedel za mizo, njima nasproti.

»I, kje sta se pa vendar klatila toliko časa?«

»Mnogo kep je bilo, pa nisva prej marala priti, da sva vse potolkla.« odgovori Lojze.

»E, ni jih bila taka reč, saj vem. To sta morala biti še kot drugod.«

Zdaj oba molčita. Oče ju gleda, zdaj Tončka, zdaj Lojzka. In njiju sumljivo molčanje ju izdaja. Oče reče:

»Kaj pa je tebi, Tonček, da imaš klobuk tako na čelu?«

»Nič.«

»Pokaži no!« In oče seže proti njemu in mu privzdigne klobuk. Pogleda in se začudi nemalo: »Aaa! Kaj pa je to? Jej, jej, jej!«

»Kaj pa je, kaj?« se oglasi mati in prihiti v hišo.

Brata se spogledata in hkrati odložita žlici.

»Poglej no mati, vse čelo ima razbito.«

»Jojmene! Kaj sta se pobijala? Zato vaju tako dolgo ni bilo! Kdo pa te je, Tonček, povej! Ali sta se sama, ali je bil še kdo zraven?«

Tonček pa molči. Brat tudi.

»Tak govorita no!«

Grešnika pa molčita. Lojze se radi varnosti pomakne malo stran od mize, Tonček pa sedi kot pribit, in hudo mu je. Na jok mu gre, a joka ne, le nekaj težkega se zavalji na njegovo srce. Mož-beseda in dva groša z nožičkom na eni strani, na drugi strani pa: pa povej, po pravici povej!

Par hipov pozneje že odpre usta, da pove: Padel sem in sem se udaril z motiko po nerodnosti. — Ali koj za tem se oglasi drugi glas — še globlje v duši — ki mu govori strogo in prevpije prvega: Ni res! Ni res!

Tonček zatrepeta. Poleg stojita oče in mati in ga gledata pozorno, kaj bo povedal. On pa tišči usta, in glasu ni bilo od njega.

»Tak, kako je bilo?« ga spet vpraša oče. Fanta se vnovič spogledata, in Tonček ječaje izpove:

»Kepe — sva — sva — me-ta-la.«

»Kepe? — Kaj je to od kepe?« se razhudi oče, videč, da ga hočeta ukiniti in nalagati.

»To je od kamna,« reče mati, kakor da vse ve.

»Potem sva se pa s kamenčki,« — prizna Lojzek. A dalje ne gre. Samo-obtožba je huda reč za vsakega človeka.

»Lepa je ta, lepa! Pobijata se!«

»Poglej, nepridiprav,« se obrne mati do starejšega in mu pokaže Tončkovo glavo. »Še malo niže bi ga bil, pa bi ga bil zadel na sence, in dovolj bi imel za zmeraj!«

Nato je sledila pridiga in zgodba o Kajnovem hudodelstvu. Mati jo je povedala obema, oče je pa Lojzetu navil uro. Šele potem je bil ranjenec obvezan.

In med obvezovanjem, ko je najhujše že minilo, je Tonček postal zgovornejši. Brat se je potuhnil in umaknil v kamro. Tonček pa je vse povedal, kako je bilo prav za prav. Spoznal je, da je to še najbolj prav. Oče je pa vstal in rekel, odhajaje iz sobe, resno in modro:

»Zdaj boš pa nosil brazgotino vse življenje. In ravno na čelu, kjer se najbolj vidi.«

In res nosi Tonček brazgotino še danes. Ni dolgo temu, ko sem ga srečal v mestu in ga pogledal naravnost v čelo.

